

Jelinčić. Valja spomenuti i prvu studiju o Pičanskoj biskupiji *Katedra svetog Nicefora*, autorski prvijenac dr. sc. Orbanića. Očigledno pičanska Klio rado boravi u Državnome arhivu u Pazinu, a nadamo se da će i ubuduće nadahnjivati povjesničare da - poput dosadašnjih istraživača, *docte et laboriose* - izučavaju prošlost negdašnje najmanje istarske biskupije.

Marino Martinčević

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku 53 (2015), br. 1; 53 (2015), br. 2, 540 stranica

U 53. broju časopisa *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, izašao u travnju 2015. u dva sveska, objavljena su dvadeset i tri rada. Časopis sadrži izvorne znanstvene članke, pregledne radove te prikaze i recenzije, koji iz različitih perspektiva obrađuju dubrovačku povijest Dubrovnika.

Prvi rad prvoga sveska *Anala* (1-264) autora Mate Ilkića, Nikoline Topić i Željka Pekovića jest *Numizmatički nalazi s arheoloških istraživanja u Dubrovniku* (1-30). Članak se bavi numizmatičkim sadržajem u širokim vremenskim odrednicama (3. do 20. stoljeće), pronađenim na lokalitetu kule Gornji ugao te u blizini benediktinskoga samostana Sv. Marije od Kaštela. Najstariji nalazi pripadaju Rimskome Carstvu, zatim Bizantu, a najbrojnije su dubrovačke kovanice. Također je pronađen novac iz Venecije i islamskih zemalja.

Paleografsko istraživanje ćirilice diplomatske minuskule na trima dokumentima o otkupu Sokol grada (31-77) autora Kristiana Paskojevića analizira tri dokumenta iz 1419., 1420., i 1421. godine koji se bave otkupom dijelova Sokol rada i to od bosanskoga vojvode

Sandalja, bosanskoga kralja Stjepana Ostojića te dogovorom između Dubrovčana i vojvode Sandalja. Paleografska analiza navedenih isprava prikazana je kroz brojna istraživačka pitanja kao što su slovni oblici, uporaba interpunkcijskih znakova i velikoga slova, ligatura, kratica i tako dalje.

Igor Fisković u članku *Drevne skulpture s oltara 16. stoljeća na Lopudu* (79-111) obrađuje dvanaest slika i dvije skulpture oltara franjevačke i dominikanske crkve s otoka Lopuda iz vremena kasne renesanse. Podrijetlo skulptura povezuje se s krugovima bliskima znamenitome kiparu Paolu Campsiju iz Venecije. Detaljno se razrađuje i povezanost slikara Pietra di Giovannija i Kirila Antunovića Nikolinoga s nabavom skulptura. U prilogu radu nalaze se fotografije oltara lopudskih crkava.

Analizu slike Dubrovnika nakon potresa 1667. godine kroz pjesništvo razrađuje Slavica Stojan. U članku *Poetika katastrofe – pjesnici o Velikoj trešnji 1667. godine u Dubrovniku i okolici* (113-148) analizira dojam razrušenoga grada na pjesnike te njihovo stvaralaštvo u propagandne svrhe. Promatra se koliko je u pjesmama zastupljena iskrena emocija i umjetnički izražaj, a koliko se radi o programatskome govoru koji prati teško poslijepotresno stanje. Posebno se osvrće na knjižicu poezije na temu Velike trešnje naslova *Grad Dubrovnik vlastelom u trešnju*.

U članku *Sve se razgrabi ko je bolje mogo: krađe iz ruševina nakon dubrovačkog potresa iz 1667. godine* (149-193) autorica Petrica Balija donosi istraživanje kriminalnih radnji neposredno nakon potresa (razdoblje 1667. i 1676.) i to na temelju spisa Kaznenoga suda. Članak se bavi analizom krađa koje je autor uspio povezati s posljedicama potresa i poslijepotresnu obnovu. Uz prvo se razdoblje (potresa) povezuju krađe dragocjenosti iz kuća u gradskoj jezgri, a uz poslijepotresno razdoblje krađe građevinskoga materijala izvan gradske jezgre. U drugome dijelu rada kroz svjedočanstva suvremenika prikazuju se

promjene u društvenome poimanju krađe, a detaljno se analiziraju položaj i uloga vlastele u kriznome dobu.

Nadalje, Hrvoje Baričević, Ruža Radoš i Nella Lonza u radu *Kazneni postupci pokrenuti po službenoj dužnosti u dubrovačkoj praksi 18. stoljeća* (195-239) analiziraju načine pokretanje kaznenih postupaka pred sudom u posljednjemu stoljeću postojanja Dubrovačke Republike. Kao vremenski parametri određena su tri desetogodišta u 18. stoljeću, a prikazane su i analizirane brojne teme kao što su omjer postupaka pokrenutih privatnom tužbom i onih pokrenutih po službenoj dužnosti, vrsta kaznenih djela, način pokretanja kaznenoga postupka te sam tijek, trajanje i ishod postupka.

Slijedi rad *Nasilje prema djeci i maloljetnički kriminal u Dubrovniku u 18. stoljeću* (241-264) autorica Darije Stanić, Ivane Mrđen i Rine Kralj-Brassard. Na temelju spisa Kaznenoga suda uzorka po deset godina s početka, sredine i s kraja 18. stoljeća izdvojeni su slučajevi nasilja nad maloljetnicima, ali i maloljetničkih kriminalnih radnji. Obrađuju se oblici kaznenih djela, zastupljenost i sudski procesi, pri čemu je vidljivo smanjenje sudskih procesa prema kraju stoljeća. Na taj način rad prikazuje odnos sudske vlasti prema djeci i adolescentima.

U prvome radu drugoga sveska *Kirurzi i brijaiči: vještaci u postupcima dubrovačkog Kaznenog suda u 18. stoljeću* (265-292) Nede Kovačević obrađuje se pravna, medicinska i socijalna povijest Dubrovnika u 18. stoljeću. Kroz spise Kaznenoga suda objavljuje se položaj liječnika, kirurga, brijaiča i primalja u ulozi sudskih vještaka, ali i tužitelja i tuženika.

Lovorka Čoralčić u radu *Dubrovčani – vojnici u mletačkim pješačkim postrojbama (fanti oltramarini) u 18. stoljeću* (293-309) razrađuje pripadnost dubrovačkih vojnika u mletačkim prekomorskim pješačkim postrojbama. U članku se iznosi udio vojnika, učestalost pojavljivanja u izvorima, mjesta djelovanja, opće značajke, tjelesni opis i popis vojnika

U zaključku članka ostavlja se otvoreno pitanje razloga pripadnosti dubrovačkih vojnika mletačkim postrojbama.

Politička retorika Francesca Marije Appendinija pred kraj Republike (311-349) članak je Relje Seferovića u kojemu se obrađuje djelovanje pijarista, člana Domoljubnoga društva i nastavnika dubrovačkoga Kolegija pijarista. U članku se posebno osvrće na moralnu pokvarenost društva te na spas djece kroz školovanje gdje Appendini zagovara engleski sustav obrazovanja i poziva se na stav Johna Lockeja o izobrazbi djece. Osim navedenoga, članak donosi i analizira Appendinijev govor prilikom posmrtnoga ispraćaja kneza Orsata Gozze o portretu idealnoga državnika.

Prikaz života i rada prvoga slovenskog i hrvatskog pionira pokusa s balonima, Matije Gregora Kraškovića, donosi članak Stanislava Južnića *Slovenski liječnik i letač balonom Matija Gregor Kraškovič i njegov rad u Kotoru i Dubrovniku* (351-378). Članak pruža kratak životopis i poseban osvrt na vrijeme u Kotoru i Dubrovnik gdje je radio kao okružni liječnik i bavio se znanstvenim istraživanjima u kojima je pokušavao dokazati kemijske razloge potresa na Mljetu. Također, članak donosi i popis ostavštine Matije Gregora Kraškovića uz priznavanje očinstva na samrtnoj postelji.

Nadalje, autorice Irena Ipšić i Jasenka Maslek u svome radu *Katastarski prihodi i izravni porezi na poluotoku Pelješcu u drugoj polovici 19. stoljeća* (407-457) analiziraju prihode od poljoprivrednoga iskorištavanja tla te porez na bruto i neto prihode u drugoj polovici 19. stoljeća na Pelješcu, nakon što je austrijska uprava reformirala porezni sustav na temelju katastarskih izmjera pri čemu se vidi i stupanj razvijenosti pojedinih područja.

Sljedeći članak, *Velika župa Dubrava u 1943. godini do kapitulacije Italije* (407-457), autora Franka Miroševića nastavak je članka *Velika župa Dubrava između Talijana, četnika i partizana u 1942. godini* iz broja 52. Članak razrađuje raspored vojnih formacija Italije, Njemačke, četnika i NDH, opisuje njihove odnose na prostoru župe Dubrava te odnos

prema civilnome stanovništvu. U radu se također može vidjeti oblik talijansko-četničke suradnje, opis pojedinih četničkih razbojstava, ali i snažne partizanske akcije 1943. godine.

Tipologiju i razmještaj dubrovačkih ljetnikovaca od 14. do 18. stoljeća, na temelju terenskoga istraživanja od 2009. do 2014. godine, obrazlaže pregledni rad *Prostorna i funkcionalna klasifikacija dubrovačke ladanjske arhitekture: doprinos društvenom vrednovanju* (459-487) autorice Deše Karamehmedović. Rad donosi klasifikaciju ljetnikovaca prema prostornoj disperziji, suvremenoj namjeni, vlasništvu i stupnju zaštite u svrhu kulturnoga vrednovanja dubrovačkih ljetnikovaca kao hrvatske autohtone i izvorne graditeljske baštine.

Simona Delić u radu *Balada kao književni žanr* (489-515) bavi se proučavanjem balade kao književnoga žanra u području znanosti o književnosti u 20. i 21. stoljeću. U radu se posebno osvrće na folkloristički aspekt proučavanja balade te njezinom pripovjednom strukturom. Rad također daje prikaz terenskoga istraživanja usmenih sredozemnih tradicija.

Na poslijetku, u broju 53./2 objavljeno je i devet prikaza i recenzija, a to su: *Konj u srednjovjekovnoj Bosni, Economy of Ragusa, 1300-1800, The Tiger of the Medieval Mediterranean, La comunita pratese di Ragusa (1414.-1434.): Crisi economica emigrazioni collective nel Tardo Medioevo, Tra argento, grano, e panni: Piero Pantella, u operatore italiano nella Ragusa del primo Quattrocento, Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku, Povijest novca u Hrvatskoj od 1527. do 1941. godine, Politika povijesti u Jugoslaviji (1945.-1960.), Komunistička partija Jugoslavije, nastava povijesti, historiografija* te dva sveska knjige *Dubrovnici XX. stoljeća. Tempi passati*.

Juro Bijelić

Croatia christiana periodica, XXXIX (2015), br. 75, 273 stranice; XXXIX (2015), br. 76, 238 stranica

U 39. godištu časopisa *Croatia christiana periodica* u izdanju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta izdani su 75. i 76. broj. Oba broja sastoje se od rubrika *Rasprave i prilozi* s radovima koji iz različitih perspektiva razrađuju teme hrvatske crkvene povijesti te rubriku *Osvrti i prikazi*.

Prvi rad cjeline *Rasprave i prilozi* 75. broja (1-227) jest *The role and image of Holy Land in accounts of medieval female pilgrims* autorice Taisyje Belyakove (1-15). Istražuje se važnost žena i njihova uloga u formiranju povijesnoga i simboličkoga svetog prostora Jeruzalema kroz ženska hodočašća, osnivanje samostana te karitativne aktivnosti svetica na osnovi slavenskih hagiografskih rukopisa.

Dijana Korać u svome radu *Religijski elementi u ispravama Kosača upućenih Dubrovniku* (17-35) analizira diplomatske formule ćirilčnih isprava iz 15. stoljeća, uglavnom potvrđnica članova obitelji Kosača i u njima sadržane religijske elemente te ih uspoređuje s latinskim ispravama bosansko-humskih vladara.

Pitanje vremena rođenja hrvatskog humanista i ugarskog primasa Antuna Vrančića (1504.-1573.) istražuje Diana Sorić (37-48). Podacima s Vrančićevog epitafa i onima iz arhivske građe (onodobnim biografijama i korespondencijom) te izračunima izvedenima na temelju istih kao dokazani novi datum njegova rođenja Sorić potvrđuje 30. umjesto – do sada nekritički prihvaćenoga – 29. svibnja.

Juraj Lokmer i Fila Bekavac-Lokmer u preglednome radu *Zbirke stranih rijetkih knjiga 16. stoljeća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: Franjevački samostan sv. Petra Apostola u Cerniku* (49-71) prikazali su povijesni razvoj knjižnice te sadržaj zbirke. Radu je priložen katalog zbirke s 29 naslova.